

Esetünkben ez egy bejegyzett egyesületi keretet jelent, amely Nullpont Kulturális Egyesület néven működik. Korábban az elnökség is hallgatókból állt, ám a rövid képzési idő miatt immár tanárok töltik be ezeket a tisztségeket, és a hallgatók a tagságot alkotják. Ennek a formalizált szervezetnek a munkájába már elsőévesként be lehet kapcsolódni egy belépési nyilatkozattal. A hallgatók többnyire tanulmányi éveik alatt érdekeltek a részvételben, ennél fogva a tagság gyorsan cserélődik. Ebben az időszakban azonban mindenki félig-meddig tét nélkül próbálhatja ki magát számos szakmai területen, ha bekapcsolódik a havonta szervezett hallgatói programokba. Persze, a működéshez egyre inkább szükséges a tanári segítség. A szervezet létrehozásakor mi hallgatóként még jóval önállóbban működtünk, a tanárok lényegében mentor szerepet tölthettek be. A mostani hallgatók – heterogénebb közoktatási háttérük, készségeik, ambíciók miatt – önállótlanabbak, több támogatást igényelnek. A bekapcsolódó hallgatók munkájához minden program után visszacsatolás társul. Az ezen a nem formalizált gyakorlóterepen végzett munkát emellett szakmai gyakorlatként is elismerjük, illetve többen szakmai ajánlásukat alapozzák erre a tevékenységükre a munkaerőpiacra lépés során. A részt vevő hallgatók száma mégis csökkenőben van, a korábbi évek 15-20 fős létszámához képest mára feleződött. Ennek oka egyrészt az, hogy egyre több lehetőség adódik a hallgatók számára, másrészt pedig a gyakori tanulás melletti munkavállalás, diákmunka.

E: Hogyan működik a tehetséggondozás rendszere?

Dr. M. E.: A tevékenységünk erre a területre is kiterjed. Több tehetséggondozó programunk van, két pályázatot nyertünk a Nemzeti Tehetség Program keretében, jelenleg kari szinten épp a harmadik pályázatunkon dolgozunk. Egerszalókra, Galyatetőre szerveztünk tehetséggondozó táborokat. Ezek a 4-5 napos alkalmak a tudományos munka felé orientálódó, OTDK-n részt vevő hallgatóknak nyújtanak felkészülési lehetőséget. A jelentkezés, kiválasztás egyrészt motivációs levélen alapul, másrészt szakkollégiumi (Hatvani István Szakkollégium) részvételhez kapcsolódik. Harmadrészt, a Debreceni Egyetem Tehetséggondozó Programjába (DETEP) bekapcsolódó hallgatókból kerülnek ki a résztvevők úgy, hogy az e hallgatók munkáját támogató mentortanároknak jelezzük a tábor indulását. Ezek az alkalmak arra is jók, hogy orientálják a hallgatókat. Sokan, akik a tudományos pályát ambicionálják, itt vizsgányítási pontként szembesülhetnek a többiek teljesítményével, képességeivel. A részvételt anyagilag is igyekszünk támogatni. Az intézménynek is érdeke, hogy a tehetséges hallgatókat mesterszakon, sőt a legjobbakat később doktori képzésben is bent tudja tartani. A bekapcsolódás a tehetséggondozásba presztízst jelent a hallgatók között. A Debreceni Egyetemen mindez demonstrátori rendszerrel, kiemelt köztársasági ösztöndíjjal is társulhat. A pályázathoz kötött támogatási formák esetében nagy súllyal esnek latba a hallgatói eredményesség olyan komponensei, mint a konferencia-részvétel, publikációk vagy a részvétel tehetséggondozó programban. Mindez tehát az intézmény és a hallgató közös érdeke.

„Szeret énekelni a csapot, csak nem tud”

Beszélgetés Szép Sándorral, a Pécsi Tudományegyetem Támogató Szolgálatának vezetőjével

Educatio: Kik és milyen körülmények között hozták létre a Pécsi Tudományegyetemen a Támogató Szolgálatot?

Szép Sándor: 2002-ben, majd 2004-ben a Pécsi Tudományegyetemen került megrendezésre a Fogyatékos Egyetemisták és Főiskolások Országos Találkozója, amire számos egyetem-

ről érkeztek fogyatékosügyi koordinátorok, és velük együtt érkeztek fogyatékosággal élő hallgatók is. A két konferencia fő szervezője az egyetemünk akkori fogyatékosügyi koordinátora, Adonyiné Gábori Mária volt, én önkéntesként vettem részt a szervezésben.

E: Akkor még hallgatóként?

Sz. S.: Hallgatóként kezdtem önkénteskedni, de 2004-ben már nem voltam egyetemi hallgató. Máshol dolgoztam, de továbbra is visszajártam segíteni. A második konferencián több felvetették, hogy az egyetemeknek létre kellene hozniuk olyan speciális szolgáltatásokat, amelyek a fogyatékkal élő egyetemi polgárokat segítenék. Működtek már mindenhol fogyatékosügyi koordinátorok, akik segítették a rászorulókat, de hogy ezt a munkát egy szakértőkből álló csoport is végezhetné, még új gondolatnak számított.

E: A Pécsi Egyetemen most hány hallgatót érint ez a szolgáltatás?

Sz. S.: A nálunk regisztrált hallgatók száma 360. Ezeknek több mint fele (kb. kétharmada) diszlexiás-diszgráfiás, tehát alapvető tanulási nehézségekkel küzdenek. A felsőoktatási törvény szerint ők is fogyatékkal élő hallgatóknak minősülnek. Jelenleg én vagyok a fogyatékosügyi koordinátoruk. Általában már a tanulmányaik leelején, lehetőség szerint minden orientációs napon, amit az első éveknek tartanak a karok, megpróbálok ott lenni, és a tájékoztatón kapott pár percben elmondani, hol és hogyan érhetnek el engem. Egyébként, amióta ez a szolgáltatás működik, jelentősen megnőtt az érintettek száma. 2005-ben 80 körül voltak a fogyatékkal élő hallgatók, most már 360 a regisztrált létszám.

E: Milyen hátrányokat szenvedtek el ezek a hallgatók, mielőtt a szolgáltatás beindult? Nagyobb volt körükben például a lemorzsolódás?

Sz. S.: Erről nincsenek adataim, így nem tudok erre a kérdésre válaszolni. Viszont azt fontos tudni, hogy a regisztrált hallgatóknak csak töredéke az, aki napi vagy heti szinten igénybe veszi a támogató szolgáltatásunkat. Nem is tudnánk ellátni 360 hallgatót. Körülbelül 60 hallgatóval kötöttünk megállapodást, ők szinte naponta jönnek valamilyen segítségkéréssel.

E: A megállapodás valamilyen írásos szerződés?

Sz. S.: Igen. Minden támogató szolgáltatásnak kell ilyen megállapodást kötnie. A felsőoktatásban nem jellemző, hogy támogató szolgálatok működjenek. Támogató szolgálatok inkább a civil szférában vagy önkormányzatoknál találhatók.

E: Működnek hasonló szolgálatok a többi főiskolán, egyetemen is?

Sz. S.: Azt nem tudom, hogy ugyanezzel a jogi háttérrel működnek-e hasonló központok, de komoly testület működik az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Karán, a Debreceni Egyetemen és a Szegedi Egyetemen. A többi főiskolán vagy egyetemen a helyzetet azonban nem ismerem, elképzelhető, hogy ott csak a koordinátorok segítik a hallgatókat. A kisebb egyetemeken ez elegendő lehet.

E: Milyen módon működik a Támogató Szolgálat itt Pécsen? Van más főállású munkatársuk is?

Sz. S.: Két főállású kolléganő dolgozik a szolgálatnál mint személyi segítő. Az ő feladatuk a hallgatók tanulmányainak és mindennapi életvitelének segítése. Harmadik kolléganőm felelős a civil szervezetek felé történő kapcsolattartásért, rendezvények szervezéséért. Gép-

kocsivezető kollégánk szállítja a hallgatókat az egyetemi kurzusokra és vissza. Egy munkatársunk pedig a fogyatékos hallgatók munkaerő-piaci elhelyezkedését segítő tréningekkel, munkáltatók megkeresésével.

E: És ki finanszírozza mindezt?

Sz. S.: A szervezet finanszírozását az egyetem vállalja a saját forrásaiból, hiszen emelt összegű normatívát kap minden felsőoktatási intézmény a regisztrált fogyatékos hallgatók után. Ez egy naptári évre 120 ezer forint fejenként, amiből egy ekkora teammel, mint ami nálunk van, el lehet látni minden feladatot. Szerintem, inkább ott lehetnek a finanszírozással problémák, ahol kevés az érintett hallgató.

E: A szociális és a felsőoktatási törvényen kívül van egyéb szabályozás, amely elrendezi, hogyan kell működtetni ezeket a szolgáltatásokat?

Sz. S.: A szociális törvény mellett nagyon sok rendelet szabályozza a támogató szolgáltatások működését. Ezek közül a legfontosabb az 1/2000-es SzCsM rendelet. A fogyatékos hallgatók jogairól pedig a 79/2006-os kormányrendeletben olvashatunk.

E: Van valamilyen előírt képzettség, ami ehhez a munkához nélkülözhetetlen?

Sz. S.: Először is kell hozzá egy nagy adag szociális érzékenység, de van rendelkezés a végzettségről is. Az 1/2000-es SzCsM rendelet melléklete foglalkozik ezzel. A szolgálat vezetőjének felsőfokú szociális végzettséggel, a személyi segítőknek középfokú szociális végzettséggel kell rendelkezniük, és ezen felül mindenkinek részt kell vennie egy speciális tanfolyamon is, ami kimondottan a fogyatékkal élőkkel való bánásmódot mutatja be. Ez hasznos, még azoknak is, akik már tanultak erről. A gépkocsivezetők általában nem szociális végzettségűek, ezért számukra különösen fontos a tanfolyam elvégzése. Nekik is meg kell tanulniuk, hogyan viselkedjenek egy fogyatékos személlyel. A célunk deklaráltnak az integráció elősegítése, hogy a fogyatékos hallgatók is bejárhassanak az órákra, és ne csak otthon tanuljanak. Ezért hozzuk-visszük őket mikrobuszal, így, mire kikerülnek a munka világába, már megszokják, hogy együtt kell élniük és dolgozniuk a nem fogyatékos társaikkal. De a nem fogyatékos hallgatók számára is fontos, hogy ne úgy kezeljék a fogyatékosokat, mint az úrlényeket, hiszen sokszor ugyanazok a problémáik és az örömeik is.

E: Azt megkérdezhetem, hogy Ön milyen szakmai háttérrel rendelkezik, honnan került a támogató szolgálathoz?

Sz. S.: Természetesen. Én szociálpolitikát végeztem, egyetemi diplomát szereztem ebből, aztán később hároméves szociális menedzser szakirányú továbbképzésen vettem részt. Az első diplomám megszerzése után egy idősek otthonában voltam mentálhigiénés szakember, de közben is segítettem az egyetemen a fogyatékos hallgatóknak. Aztán jött a felkérés, hogy támogató szolgálatot kellene az egyetemen létrehozni, így az akkori koordinátorral nekiálltunk. Ő az egyetem akkori vezetésével vette fel a kapcsolatot, én meg a szakmai programot írtam, és a szolgálat engedélyeztetését intéztem. Egy év kellett ahhoz, hogy 2005-ben elinduljon ez a szolgáltatás.

E: Mi jellemzi a központ infrastruktúráját? Milyen szolgáltatást nyújtanak?

Sz. S.: Van a BTK-TTK épületében, közel a kampuszhoz egy 110 nm-es akadálymentes épületrész, amely egyben közösségi tér is, ahova be tudnak jönni a fogyatékos hallgatók.

Ezen belül van egy kb. 40 nm-es terem, ahol öt számítógép áll a hallgatók rendelkezésére. Itt internetezhetnek, megírhatják a házi dolgozataikat, mi pedig, ha kéri, kijavítjuk vagy átnézzük a dolgozataikat. Ez nem csak tanulószoba, hanem egy olyan tér, ahol közösségi élet zajlik, ahol beszélgethetnek is egymással intézhetik a levelezéseiket stb. És ami fontos, ez egy integrált hely, ahol a fogyatékosok és nem fogyatékosok együtt vannak, a fogyatékos hallgatók sokszor elh hozzák magukkal a segítőiket, vagy bejön néha egy-egy nem fogyatékos csoporttárs.

E: Mennyire képes a szolgálat speciális igényeket kielégíteni? Mondjunk egy látási problémával küzdő hallgatónak milyen jellegű segítséget tudnak nyújtani?

Sz. S.: A látássérült hallgatóknak segítünk az útvonalak betanulásában, vagy elkísérjük őket, de általában az alapelvünk az, hogy az önálló életriteltük kell elősegítenünk. A látássérültek használják a számítógépeket, a Jaws felolvasó programot, aki nem teljesen vak, a Magic képernyőnagyító programot. Ha be kell adniuk valamilyen anyagot, azt kinyomtatjuk. Az órai jegyzeteket általában a csoporttársaiktól kéri el, vagy néha előfordul, hogy a tankönyveket vagy közelebbi irodalmat felolvastatják. Régebben volt például egy látássérült jogáshallgató, akinek felolvastuk az egész római jogot. De volt egy olyan énekművész hallgató is, aki azt kérte, hogy egy gregorián énekeskönyvet énekeljünk el neki. Nahát, itt azért kudarcot vallottunk! Szeret énekelni a csapat, csak nem tud.

E: A hallgatók milyen önkéntes feladatokat vállalhatnak?

Sz. S.: Többnyire felolvasni szoktak, vagy fénymásolnak fogyatékos társaik számára, segítik az épületen belüli közlekedésüket, például tolják a kerekes székest stb. Ezzel elsajátíthatnak olyan képességeket, amelyek a későbbiekben is hasznos lehet számukra. Rendszeresen toborzunk önkénteseket, ebben a hallgatói önkormányzat is nagyon sokat segít, ők tudnak ajánlani nekünk szociálisan érzékeny hallgatókat. A felhívásunkat időnként az egyetemi újságban is közzé tesszük, de erre mostanában nem volt szükség, mert kialakult egy (két-három hallgatóból álló) kör, akik itt beváltak, és ennyi önkéntes jelenleg elég a szolgáltatások biztosításához.

E: Van kapcsolat az itt végzett önkéntesség és a „közösségi szolgálat” nevű kötelező társadalmi munka között? Ezt a középiskolákban már bevezették, és felröppent a hír, hogy egyfajta elvárás lesz a közeljövőben a felsőoktatásban is?

Sz. S.: Nem tudok róla, hogy ez napirenden lenne.

E: Mondhatjuk azt, hogy kidolgoztak itt Pécsen egy olyan komplex támogató szolgáltatást, ami akár egyfajta modellként is szolgálhat más intézmények számára? Fordultak már öönhöz segítségért?

Sz. S.: Persze, gyakran fordulnak hozzám más egyetemeken, akár olyan egyszerű kérésekkel, mint mikrobusz-beszerzés, de szakmai dolgokban is. Ugyanakkor azt is látom, hogy néhány dologban más helyeken még akár jobban is működik a szolgálat, mint nálunk. Szóval, nekünk is van miben fejlődni! Például, a Debreceni Egyetemen van kutyás terápia, talán látássérülteknek, de lehet, hogy valamilyen érzelmi problémákkal küzdő hallgatóknak. Ha jól tudom, ezt a fogyatékosügyi koordinátor, Berényi András csapata csinálja. Ő tudna erről többet mondani.

Milyen fórumon, felületen tudnak egymással találkozni, információt cserélni? Van valamilyen szervezett kommunikációs felület vagy találkozó?

Sz. S.: Szervezünk néha teadélutánokat, társasjáték délutánokat, de ha online felületre gondol, akkor van egy Facebook oldala a PTE támogató szolgálatnak, és ott lehet kapcsolatba lépni velünk. Visszatérve az előző kérdésre – már hallottam, hogy máshol beszéltek a pécsi modellről, de akkor azt gondolom, hogy van debreceni modell is, mert ott egészen másként mennek a dolgok. De akkor van szegedi modell, meg bárczisi modell is, legalábbis a kifejezést már hallottam.

E: És miben nyilvánul ez meg?

Sz. S.: Szerintem elsősorban szervezeti, felépítésbeli másság van e között a négy modell között. A debreceniek egy támogató szolgálattal állnak szerződésben, nálunk az egyetem egyik osztálya a szolgálat. Szegeden is belső, de nem támogató szolgálat. Az ELTE Gyógy-pedagógiai Karán pedig az intézmény jellegénél fogva is másképp szerveződhet a szolgálat. Ahány intézmény, annyiféle modell létezik.

„Biztos, hogy hívhatlak hetente nyolcszor?”

Beszélgetés *Kard Annával* az ELTE Természettudományi Karán működő hallgatói mentorálásról

Educatio: Bemutakozásként mit emelne ki a saját tanulmányi körülményeivel, a választott szakjával kapcsolatban?

Kard Anna: Budapesti vagyok, érettségi után rögtön sikerrel jelentkeztem az ELTE Természettudományi Karának geofizika képzésére. A szakválasztásomat az motiválta, hogy általános iskolás korom óta földregességekkel szeretnék foglalkozni. Négy és fél éve vagyok egyetemi hallgató, három éve dolgozom is a tanulmányaim mellett, rész munkaidőben diák-munkát végezve. Nem szakmai munkavégzésről van tehát szó, sokkal inkább anyagi kénysermegoldásról. Az én szakterületemen legalább egy alapidiploma szükséges a munkavállaláshoz. A csoporttársak körülményeire az évfolyamok elmosódottsága miatt nem látok rá, de tudtommal igen magas a munkát vállalók aránya. A mesterképzések hallgatói közül szinte mindenki dolgozik, ám ők már többnyire szakmai munkát tudnak vállalni, geofizikai cégnél. A munkavállalás a tanulmányi idő kitolódásával is járhat. Azt tapasztaltam, hogy akik három év alatt elvégezték az alapképzést, azok nemcsak hogy okosak voltak és nagyon tudtak tanulni, de döntően nem kényszerültek munkavállalásra sem.

E: Elsőévesként, az egyetem kezdetén milyen nehézségekkel szembesült?

K. A.: Tanulmányi szempontból az első év nem okozott komoly problémát, a második sokkal inkább. Eligazodást, tájékozódást tekintve szerencsésnek tarthatom magam, mivel tanulmányaim kezdetétől bekapcsolódhattam a Természettudományi Karon 2006 óta működő mentorrendszerbe. Jól emlékszem: egy mosolygós, szőke, kék szemű lány már a gólyatábor első napján, a vonatúton megkérdezte tőlem, hogy nem akarok-e a gólyája lenni. Ő lett a mentorom, azóta pedig az egyik legjobb barátnőm. Hihetetlenül sokat segített a kreditrendszer megértésében, ha kellett, személyesen kísért el mindenkit a Tanulmányi Osztályra vagy a tanárokhöz. Vizsgaidőszakban is végig segített. Két hét után megkérdeztem tőle: biztos, hogy